

przede wszystkim przekazuje czytelnikowi olbrzymią ilość myśli i uwag do refleksji nad zbawczym dziełem Chrystusa. To nie są tylko suche opisy, to jest modlitwa, która miejscami przechodzi w kontemplację.

Uzupełnieniem komentarza są teksty Pisma świętego St. i Nowego Testamentu oraz inne teksty (ss. 252–287), jak również słownik pojęć, imion i nazw występujących w tekście Ewangelii św. Mateusza (ss. 289–314). Można powiedzieć, że czego Autor nie dopowiedział bez reszty we Wstępie i w Komentarzu, to uzupełnił w słowniku, który czytany uważnie pozwala nam całkowicie zrozumieć omawianą Ewangelię.

Reasumując powyższe uwagi należy wyrazić ks. T. Losce wielką wdzięczność za to dzieło, które nie tylko informuje o faktach i życiu Jezusa Chrystusa, ale poucza jak żyć po chrześcijańsku. Nie tylko uczy czytać Ewangelię ale przede wszystkim nią żyć, jej wskazówki i rady wprowadzać w życie.

Kraków

Ks. STANISŁAW GRZYBEK

ALBERTYNA DEMBSKA *Kultura starożytnego Egiptu. Słownik*, Wyd. Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995, ss. 248.

Słownik zawiera 656 haseł, z których niektóre są bardzo podstawowe, zważywszy, że Słownik jest przeznaczony w pierwszym rzędzie dla młodzieży szkolnej. Dobór haseł jest taki, ażeby – wedle Autorki – ukazać „zarys dziejów mieszkańców doliny Nilu, poczynając od czasów prehistorycznych, poprzez czasy dynastyczne, panowanie obcych władców, aż do całkowitego upadku tego państwa, tj. do przybycia do Egiptu Arabów” (Wstęp). Bardzo dobrze są reprezentowane hasła dotyczące Egiptu chrześcijańskiego. Teksty haseł wzbogacono licznymi ilustracjami i mapkami. Słownik został wydany starannie, ma więc wszelkie szanse, ażeby stać się pierwszą pomocą nie tylko dla młodzieży szkolnej, lecz także dla ich nauczycieli historii starożytnej oraz dla wszystkich osób zainteresowanych dziejami dawnych kultur. Kto będzie chciał poszerzyć swoje wiadomości, sięgnie również do nowo wydanego *Słownika cywilizacji egipskiej* Guya Racheta, przyswojonego językowi polskiemu w Wydawnictwie „Książnica” (zob. rec. RBL, 1996, s. 135).

Kraków

Ks. JERZY CHMIEL

KS. JERZY CHMIEL, *Homilie sakramentalne. Refleksje – szkice – propozycje*, Polskie Towarzystwo Teologiczne. Wydawnictwo *Unum*, Kraków 1996, ss. 232.

Z dużą radością należy powitać kolejną publikację homiletyczną krakowskiego biblisty ks. Jerzego Chmiela zawierającą szkice homilii sakramentalnych. (Problematyka właściwa dla przepowiadania kazualnego jest bliska naszemu Autorowi. W 1983 wydał podobną pracę pt. *Z Chrystusem*).

O ile w publikacjach tego rodzaju spotkać można najczęściej homilie chrzcielne, ślubne i pogrzebowe to ks. Chmiel poszerza ten „kanon” o wartościowe teksty pomocne przy sprawowaniu sakramentu bierzmowania i pokuty, obrzędów sakramentu namaszczenia chorych, udzielania Wiatyku podczas Mszy św. i we mszach za chorych. W tym kontekście zabrakło mi homilii na tak piękną i ważną z punktu widzenia duszpasterskiego uroczystość Pierwszej Komunii świętej.

Przepowiadanie kazualne ma współcześnie ogromne szanse. Karl Rahner uważa nawet, iż dzisiejszemu, zagubionemu człowiekowi możemy mówić o Bogu j e d y n i e (!) na gruncie ludzkich doświadczeń. W ich świetle człowiek, dostrzegając swoją ograniczoność i niemoc, może otworzyć się na to, co go przerasta, na transcendencję, na Boga. (Rahner K., *Grundkurs des Glaubens*, Freiburg 1976, s. 42). Do takich doświadczeń, które zawierają pytania o głębszy sens, należą tzw. sytuacje graniczne lub węzłowe ludzkiego życia, takie jak narodziny, przyjęcie sakramentu dojrzałości chrześcijańskiej, zawarcie małżeństwa, poczucie winy, choroba, cierpienie, śmierć. Obecność dziecka, bierzmowanych, młodej pary, trumny... czynią słowo kaznodziejskie bardziej żywym, zwiększając skuteczność duszpasterskiego oddziaływania. Choćby już z tego powodu niniejsza publikacja winna się znaleźć w rękę duszpasterza, aby ten mógł dobrze przygotować homilie sakramentalne. Tym bardziej, że jak stwierdza autor, *homilia jest sztuką i – jak każda sztuka – zależy od wykonawcy* (s. 9).

Homilie sakramentalne ks. J. Chmiela umiejętnie łączą medytację nad Pismem Świętym z tekstami patrystycznymi, przesłaniem współczesnej nauki Kościoła na temat sakramentów (Autor często odwołuje się do dokumentów Vaticanum II, wypowiedzi papieża, wprowadzenia do sprawowania sakramentów św.) oraz z wymogami homilii kazualnej. Punkt ciężkości parenezy chrzcielnej kładzie Autor na chrześcijańskim wychowaniu dziecka. Rodzice winni zadbać o sukcesywny wzrost jego wiary. W parenezie ślubnej ks. Chmiel koncentruje się na potrzebie ciągłego wzrostu miłości chrześcijańskiej w oparciu o miłość do Chrystusa, na budowaniu Kościoła domowego, który winien być dla małżonków i ich potomstwa środowiskiem życia i rozwoju. W parenezie przepowiadania pogrzebowego Autor skupia się na paschalnym wymiarze życia chrześcijańskiego, na którego podstawie rysuje potrzebę odpowiedzialności za życie swoje i drugih oraz potrzebę chrześcijańskiej pomocy modlitwowej za zmarłych. A wszystko to obrazuje i wyjaśnia czerpiąc *miarą dobrą, natłoczoną utrzesioną i opływającą* (Łk 6, 38) z Pisma Świętego tak Nowego jak i Starego Przymierza. Homilie ks. Chmiela pokazują, iż w wydarzeniach przeżywanych przez człowieka Bóg nie tylko mówi, objawia się, ale rzeczywiście wchodzi w nasze życie ze swoją mocą i łaską – jest prawdziwie *Emmanuelem, Bogiem z nami*.

Wielkim walorem *Homilii* jest ich aktualizacja; nawiązywanie do problemów współczesnego człowieka. Exemplum homiletyczne stanowią często lapidarne, świetne wypowiedzi ludzi kultury i nauki, fragmenty poezji, dramatu czy prozy. Pozwalają one lepiej zrozumieć sens chrześcijańskiego misterium. Autor próbuje znaleźć najodpowiedniejsze, możliwie najbardziej komunikatywne słowo, którym by można było wyrazić najpiękniejszą przysługę, jaka się zdarzyła człowiekowi i ciągle zdarza – historię jego spotkania z Bogiem w sakramentalnych znakach.

Publikowane teksty nie są gotowymi homiliami. Sam Autor określa je mianem *refleksji – szkiców – propozycji*. Odpowiednie fragmenty mogą być z powodzeniem wykorzystane przez duszpasterza w katechezie, nabożeństwie biblijnym, spotkaniach z narzeczonymi oraz rodzicami i chrześnymi... Wreszcie publikacja ta może być cenną pomocą nie tylko dla duchownych, ale dla wszystkich, którzy podejmują medytację nad słowem Bożym w kontekście sakramentów.

Kraków

Ks. KAZIMIERZ PANUŚ

PRZEGLĄD BIBLIOGRAFICZNY ANALECTA CRACOVIENSIA

1994 t. 26

Chmiel J., ks., *Genisa – verborgenes Erbe. Die Kairoer Genisa und die neuzeitlichen Synagoge*, 169–172; Dąbek T. M., OSB, *Prawo Ducha, które daje życie w Chrystusie Jezusie, wyzwoliło nas spod prawa grzechu i śmierci* (por. Rz 8,2), 173–192; Sielepin A., CHR, *Zmartwychwstanie a pokój w świetle czwartej Ewangelii*, 237–248 1995 t. 27

1995 t. 27

Brzegowy T., ks. *Mesjanizm Deuteroizajasza*, 93–110; Homerski J., ks., *Posłannictwo proroków Starego Testamentu*, 141–152; Kudasiewicz J., ks., *Wolność od prawa (Rz 7,1–4) w świetle historii egzegezy*, 211–218; Łach J., ks., *Kodeks domowy w Liście do Kolosan (Kol 3,18–4,1)*, 219–232; Pindel R., ks., *Model ustanowienia czy przewycięzenia kryzysu rozwoju (Dz 6,1–7)?*; 263–282; Rubinkiewicz R., SDB, *Treści religijne i ogólnoludzkie dialogu żydowsko-katolickiego*; 283–294; Szłaga J., bp, *Historyczna prawda genealogii Jezusa Chrystusa według św. Mateusza*, 303–314; Śrutwa J., bp, *Ewangelia św. Mateusza (16,16–19) jako argument papieża Stefana I na rzecz prymatu rzymskiego*, 323–328

ATENEUM KAPLAŃSKIE

1995 t. 124, z. 1

Pisarek St., ks., *Colloquium biblicum*, 453–454

1995 t. 125, z. 1

Brzegowy T., ks. „*Miłość mocniejsza jest niż śmierć*”. Egzegeza Pnp 8,6–7; 26–33

1996 t. 126, z. 2

Szymik St., MSE, *Życie poczęte w świetle wypowiedzi biblijnych*, 163–171

Kraków

zestawił: Ks. Tadeusz Matras